

nat: »d. 25 [juni] ... afreste kl. 10 f. m. till Vänge; där jag under väntan på skjuts hasteligen besåg Kyrkan, afskref et Rune Fragment, som var ristat på nu varande Altar Bordskifvan, hvilken säkert tillförne varit en Liksten — e.g.: **sial : pegia feiga : auþuatr : gerþi : þita : hualf : gairualtu**». Vid det senare besöket i Vänge har Hilfeling gjort en grundligare granskning: »Sjelfva Altarbordet var en Marmorsten, 3 alnar 14 tum lång, 1 aln 22 tum Bred, 3½ tum tjock. Har fordom varit en grafsten, men sedan danad härtill [dvs. till altarbord]. På dens Södra kant sågs följande Runor: **sial : pegia feiga : auþuatr : gerþi : þita : hualf : gairualr : i ueskini : ris**. Inscriptionen var i båda ändar afhuggen; men åt andra kanten på Stenen sågos några dels hela, dels til hälften och mera afstympade Runor, e.g. **rouar** hvilket visar, att Stenen fordom varit af olika bredd i båda ändar; Således en del af påskriften blifvit förstörd genom Altarskifvans parallella danande.»

N. J. Ekdahl 1826: »Altarbordet i Wenge är af ett grifthvalf, som varit bredt vid hufvudet och smalt vid fötterna. Det är sedan tillhugget i rättvinkelform och i den förmodan att det ej fins i Cond. Hilfelings teckningar skall jag här ge ett utkast dertill» (fig. 100).

Kyrkoinventarium 1830: »Altaret af sten med Marmor Skifva 3½ aln lång 2 aln bred 4 tum tjock, på hvilken Södra tvärsida står följande inscription: **siat : pegia feika uþuatr : kerþi þita hualf : gairualr i ueskini ris**».

Carl Säve har granskat inskriften år 1844. Han har icke funnit de första runorna 1–6; »de finnas nu icke på stenen». »Stenens **begia feiga** (L har orätt **pegiafeigia**) kan icke gerna vara något annat än *beggia feþga*, de bägge fädgarnes (d. ä. fader och sons); jf. den ännu fornare formen **feþrga** a. pl., N:o 87, i Guta Lag förekommer *feþgar*, nom.»

Om ordet *hvalf* n. se G 7.

124. Vänge kyrka.

Pl. 75.

Litteratur: Skrivelse från landsantikvarien Greta Arwidsson till S. B. F. Jansson den 6/10 1949 (ATA); Sveriges kyrkor: Gotland Bd 4: 3 (1952), s. 451.

Runinskrift med röd färg. Den finns på södra kyrkväggen, omedelbart V om predikstolen, omkr. 2 m ovanför golvet.

Inskriftens höjd är 25 cm, bredd 42 cm. Runorna stå i sex rader, varje rad med sina egna ramlinjer. Inskriften är i stort sett fullt läsbar och sålunda tämligen välbevarad, ehuru rätt ojämn. Bäst bevarade äro runorna i ett mittparti av tredje och fjärde raderna. Runorna ha först ristats, tämligen grunt, i kalkputsen, och sedan ha de ristade linjerna fyllts med röd färg. Den inramade tavla, som inskriften bildar, är nedtill i mitten skadad, lyckligtvis utan större förluster av inskrift, och nytt murbruk har här gjutits på.

Inskriften kom i dagen i samband med kyrkans restaurering år 1949.

Inskrift:

bedin · fyri · iakobs · sial · nik

karfua · han · do · fæm · daha

fyri · sante · lafranz · dag

ta · uar · f · sundahr · ok · m ·

primst · fū · r · i · fimtand ·

raṭ ...

»Bedjen för Jakobs själ i Nickarve. Han dog fem dagar före Sankt Lars dag. Då var (runan) **f** söndagsbokstav och (runan) **m** primstav i femtonde raden.»

Till läsningen: 2 **e** är tydligt stunget. 3 **d** är något skadat på mitten men sannolikt stunget. Bistavarna i inskriftens **f**-runor utgå tämligen lågt ned på huvudstaven; runorna bli därför i allmänhet breda (se t. ex. 52 **f**). 7 **y** är tydligt stunget. Inskriftens **r**-runor ha formen R; bistaven går, liksom i den latinska versalen, ända in till huvudstavens mitt. 14 **b** är icke stunget. Inskriftens **s**-runor ha formen ʃ. 19 **l** är ganska svagt. Nedre delen av 25–27 **rfu** är otydlig och svag. Nedre bistaven i 26 **f** tycks gå in till huvudstaven i det följande 27 **u**. Bistavarna i 29 **h** och 30 **a** äro långa. Färgen har gått ur bistaven i 31 **n**. Stingningen av **d**-runan har skett med ett snett streck över huvudstavens mitt eller på v. sidan av huvudstaven (69 **d**). 35 **æ** har formen ʃ. 39 **h** är svagt. 41–42 **fy** äro skadade. 44 **i** kan möjligen ha varit stunget. 49 **e** är däremot tydligt. Bistaven i 56 **z** är stor och bred. 57–59 **dag** äro svaga, särskilt bistavarna i 57 **d** och 59 **g**. Svagt är också 60–64 **ta · uar**. 60 **t** är sannolikt icke stunget. 76 **p** är tydligt stunget. 80 **s** är svagt. Av de följande fem runorna är endast övre delen bevarad. 88 **f** och 90 **m** äro säkra. Intet säkert spår av stingning i 89 **i**. 91 **t** har däremot möjligen varit stunget. Bistavarna i 92 **a** och 93 **n** äro svaga, men säkra. 94 **d** är sannolikt stunget. Av följande runa finnas endast svaga spår. 96 **r** tydligt, men följande två runor äro mycket svaga.

Om namnet *Jakob* se G 13. — Nickarve är namn på gårdar omkring 2 km SV om Vänge kyrka. — Sankt Lars dag infaller den 10 augusti. Den femtonde raden i påsktavlan omfattar tiden 1532–59. Det år inom denna tid, då runan **f** (eller lat. a) var söndagsbokstav och runan **m** (eller talet 15) var primstav (gyllental), är 1553. Se påsktavlan i N. Lithberg och E. Wessén, *Den gotländska runkalendern 1328* (1939), s. 64. Jakob i Nickarve har sålunda dött den 5 augusti år 1553.

Inskriften har en påfallande traditionell form, såväl till sitt syfte — förbön för en avlidens själ — som genom sin medeltida datering efter påsktavlan.

En liknande inskrift med uppmaning till förbön för en avliden finns på exakt samma plats på södra kyrkväggen i Silte kyrka, se G 64. Denna innehåller dock icke någon datering så som inskriften i Vänge.

125. Vänge kyrka.

Litteratur: O. V. Wennersten, Skrivelse till Riksantikvarien 1918 (ATA); Sveriges kyrkor: Gotland Bd 4: 3 (1952), s. 449.

Utvändigt på kyrkans västra sida (tornet), t. h. (S) om tornportalen, finnas runor ristade i själva kalkstenen. Inskriften befinner sig ungefär vid brösthöjd, 0,88 m från marken; dess längd är 0,53 m.

Inskriften torde först ha iakttagits av riksantikvariens ombud kand. O. V. Wennersten, som i en skrivelse år 1918 meddelar följande: »På tornportalens infattnings södra del en längre runinskrift. För att tolka den säkert måste stenen skuras och en afgjutning tagas. Jag har beställt mall och tänker med hjälp af den taga en alabastergipsafgjutning. Om innehållet af inskriften förbehåller jag mig, till dess jag utfört aftrycket, slippa yttra mig.»

Inskriften är mycket vittrad, knappast läsbar numera. I nedanstående försök äro många detaljer ovissa. Inskrift:

... tik : ilu : - - r : ut : b :
 5 10

Framför 1 **t** finnas spår av 3 runor. Av r. 8–9 finnas endast nedre delarna kvar.

Vänge kyrka.

S. Ambrosiani uppger (i *Gotländska kyrkoinventarier*, 1912, s. 142), att en »ringklocka» i Vänge bär en runinskrift på »öfverdelen». Uppgiften är felaktig. Vänge-klockan, som omgöts år 1886, hade en plattysk majuskelinskrift; se G. Lindström, *Anteckningar om Gotlands medeltid 2* (1895), s. 156, *Sveriges kyrkor: Gotland Bd 4: 3* (1952), s. 449 och M. Åmark, *Sveriges medeltida kyrkklockor* (1960), s. 183.